

Cyrtopogon lapponicus

Lapprovfluga

Tvåvingar, Flugor

EN

Starkt hotad (EN)
B2ab(iii,iv,v)c(iv)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Diptera (tvåvingar), **Familj:** Asilidae (rovflugor), **Släkte:** *Cyrtopogon*, **Art:** *Cyrtopogon lapponicus* - lapprovfluga (Zetterstedt, 1838) **Synonymer:**

Kännetecken

Lapprovfluga är 8–10 mm lång. Här ges en utförligare beskrivning av arten eftersom den saknas i moderna mellaneuropeiska bestämningsverk. Släktet *Cyrtopogon* karakteriseras inom underfamiljen *Stenopogoninae* av att vingbakkantens celler är öppna och att fötterna har välutvecklade fotputor (pulvilli). Flugan har långt svarthårigt skägg och bakhuvudets behåring är lång och ljus. Tredje antennsegmentet avslutas med en spetsställd griffel. Ryggskölden är täckt med svart medellång behåring. Mitt på ryggskölden är flugan svartpuddrad, skuldror, mellankroppens sidor och skutellen är däremot övervägande gråpuddrade. Bakkroppen är övervägande svartglänsande med ljusgrått puddrade sidofläckar på tergit 1 till 5. De på tergit 2 och 3 är nästan sammanstötande i mitten, de på tergit 4 är tydligt åtskilda och de på tergit 1 och 5 brett åtskilda. Tergit 2 och 3 har lång utstående ljus behåring och övriga tergiter övervägande halvt åtliggande behåring. Benen är svarta, behåringen på låren är lång och ljus och i övrigt kort och svart. Könen är mycket lika varandra. Hanen har som övriga arter i släktet små genitalier. Honan har en tydlig borstkrans i bakändan. Vingarnas analcell är nästan stängd. Svängkolvarna är gula. Det är lätt att skilja arten från andra svenska arter i släktet och kan bestämmas med Wahlgren (1907). Den i hela landet vanliga *Cyrtopogon lateralis* är av samma storleksordning, dess hane har nästan helt gulvitpuddrad tergit 2 och 3 och honan har sidofläckar också på tergit 6. Den tredje svenska arten i släktet gulhornad rovfluga *C. luteicornis* är större och har som namnet antyder gula antenner, samt gulröda ben och fötter och hanen svartfläckade vingar. Övriga nordiska arter har antingen gula antenner eller delvis röda ben.

Utbredning och status

Lapprovfluga är i Sverige bara känd från ett antal lokaler i Jämtland, Västerbotten samt Åsele, Lycksele och Lule lappmarker. Sentida fynd främst från Västerbotten. Av Ringdahls fynd och anteckningar att döma kunde arten lokalt fortfarande förekomma i antal i områden runt Åre och Saxnäs vid Kultsjön. Lokalerna bedöms ligga mellan 300 och 900 m ö.h. Några noteringar om exakta fyndlokaler föreligger dock inte. I övriga Norden är arten bara känd från mellersta Finland med fynd av åtminstone en hane från Idensalmi i norra Savolax och en hona från Orevesi, nordost om Tampere i Satakunda, båda sannolikt från andra halvan av 1800-talet. De finska fyndplatserna ligger mellan 100 och 300 m ö.h. Den finska databasen anger tills vidare inga övriga uppgifter. Inga fynduppgifter utanför Norden finns publicerade, arten är således inte upptagen i litteratur om europeiska Ryskland. Möjligen kan den förekomma i Östra Sibirien.

Ekologi

Honans borstkrans i bakändan tyder på att hon lägger ägg på barmark i sandig miljö. Tanken går osökt till öppen, åldrig tallskogsmiljö med lågor och mycket död ved. I både Åre och Saxnästrakten dominerar granskog, vilket eventuellt kan tyda på att denna art har andra biotoppreferenser och därmed skiljer sig från de övriga arter inom släktet. Larven lever som rovdjur likt andra rovflugor och utvecklas troligen i sand eller multnade ved i sandblandad jord. Flygtiden varar från andra halvan av juni till början av augusti. Ekologin i övrigt är okänd.

Hot

Arten har sannolikt påverkats av förändrade markanvändningen. Redan på 1800-talet och början av 1900-talet pågick omfattande avverkning av grova träd för timrets skull. Varken öppen eller igenväxande jordbruksmark eller tät produktionsskog torde kunna nyttjas av flugan. Brist på skogsbränder kan vara ett möjligt hot.

Åtgärder

Ovanstående artbeskrivning bör kunna hjälpa till att aktivt leta upp resterande populationer av flugan för att närmare ge besked om dess biotop och krav. Skydd av öppen fjällnära skog med inslag av sand och grova tallar från 300 m ö. h. och högre är sannolikt ett måste och tillskott av öppen sandig tallskog eller liknande biotoper behövs genom förändrat skogsbruk. Andra *Cyrtopogon*-arters livscykel behöver också studeras närmare (inkl. de två arterna som i Norden bara är kända från Finland).

Litteratur

Finnish Entomological Database. <http://www.fmnh.helsinki.fi>. Download Nov. 2008.

Frey, R. 1911. Zur Kenntnis der Dipterenfauna Finlands. *Acta Soc. pro Fauna et Flora Fennica* 34: 6.

Hedström, L. 1986. Svenska insektsfynd – rapport 2. *Ent. Tidskr.* 107: 139–147.

Lehr, P.A. 1988. Family Asilidae. In: Soos, A. & Papp, L. (ed). *Catalogue of Palearctic Diptera* 5: 197–326.

Ringdahl, O. 1951. Flugor från Lapplands, Jämtlands och Härjedalens fjälltrakter (Diptera, Brachycera). *Opusc ent.* 16: 113–186.

Wahlgren, E. 1907. Tvåvingar – Diptera, 1. Orthorapha, 2. Brachycera, Fam. 14-23, Svensk Insektsfauna 11, *Ent. Tidskr.* 28: 9–191.

Zetterstedt, J.W. 1842. *Diptera Scandinaviae*. I: 178–179.

Författare

Hugo Andersson 1993. Rev. Hans Bartsch 2008. © ArtDatabanken, SLU 2008.